

EXPERTGRUPPEN
FÖR BISTÅNDSANALYS

2018

BISTÅNDSANALYS

Denna rapport kan nedladdas utan kostnad på www.eba.se.

Formgivning: Emma Andersen Design & Art Direction

Tryck: Elanders Sverige AB

BISTÅNDSANALYS 2018

Årsrapport från Expertgruppen för biståndsanalys för år 2017

INNEHÅLL

Förord	4
Biståndets roll i en föränderlig värld	6
Högre utbildning och forskning för utveckling	9
<i>Styrkor och svagheter i det svenska forskningsbiståndet</i>	10
Fred och säkerhet	12
Flyktingströmmar från krishärdar	14
Trygghet och hälsa för alla	17
<i>Sexuell reproduktiv hälsa och rättigheter – vägar framåt</i>	17
<i>Hälsa i ett bredare perspektiv</i>	19
Styrning för hållbarhet	20
<i>Vad bör prioriteras?</i>	20
<i>Integrering av tvärgående frågor</i>	22
<i>Resultatstyrning</i>	22

Utvärdering: för vad, för vem och hur?	24
<i>Nya metoder för utvärdering</i>	26
<i>Data om utveckling, data för utveckling</i>	26
Erfarenheter och verksamheten framöver	28
Rapporter och seminarier under 2017	28
<i>Pågående studier per 31/12 2017</i>	30
<i>EBA-rapporter 2017</i>	30
<i>Development Dissertation Briefs (DDB) 2017</i>	31
<i>Underlagsrapporter 2017</i>	31
<i>Seminarier under 2017</i>	32

FÖRORD

Genom studier och kunskapsförmedling bidrar EBA till att utveckla Sveriges internationella bistånd. Ambitionen är att skapa ett tydligt mervärde för biståndets aktörer genom att föra fram ny eller sammanställd kunskap inom prioriterade områden.

EBA initierar studier om problem, prioriteringar och utmaningar för biståndets inriktning, styrning och genomförande. Olika frågeställningar kräver olika former av analysarbete – det kan handla om utvärderingar, syntesstudier, kartläggningar eller litteraturöversikter. Utöver EBA:s rapporter finns en särskild publikationsserie för sammanfattningar av nya avhandlingar. EBA använder även underlagsrapporter som ett sätt att svara på frågeställningar som kräver kortare tid eller mindre resurser att belysa. Denna bredd ger EBA möjlighet att vara policyrelevant och studera frågor på det sätt som är mest ändamålsenligt.

EBA:s huvudsakliga uppdrag är att bidra med underlag till regeringens utveckling och styrning av biståndet men verksamheten är av relevans och intresse även för andra aktörer inom biståndet. Under året har EBA därför fördjupat arbetet med att förmedla studiernas resultat på olika sätt och i olika sammanhang – på vetenskapliga konferenser såväl som i mindre och mer skräddarsydda format för respektive målgrupp. Sådana möten ökar också möjligheten att engagera nya rapportförfattare och experter till kommande studiers referensgrupper.

I EBA:s rapporter är det författarna som står för slutsatser och rekommendationer. EBA:s ledamöter ger uttryck för gemensamma synpunkter i andra

sammanhang, som här i *Biståndsanalys 2018*. Här uppmärksammas de viktigare lärdomarna från det gångna årets rapporter och seminarier. Förhoppningen är att inspirera till läsning av EBA:s studier och därmed ta samtalet om biståndets resultat, inriktning, styrning och genomförande några steg vidare.

Stockholm, 14 mars 2018

Helena Lindholm, Ordförande

Gun-Britt Andersson, Vice ordförande

Arne Bigsten

Kim Forss

Camilla Goldbeck-Löwe

Torgny Holmgren

Eva Lithman

Johan Schaar

Julia Schalk

Fredrik Ugglå

Mazar-i-Sharif, Afghanistan. Foto: Farin Sadiq/Unsplash.

BISTÅNDETS ROLL I EN FÖRÄNDERLIG VÄRLD

Ytterst är biståndets roll att minska fattigdomen i världen. Det internationella utvecklingssamarbetet präglas av osäkerhet. Biståndets aktörer möter bakslag för demokrati och behöver allt mer beakta frågor om väpnade och intensiva konflikters inverkan på utvecklingssamarbetet samt hur biståndet kan påverka svaga staters och institutioners framtida utveckling.

Den politiska agendan förändras snabbt och samstämmigheten mellan globala aktörer tycks minska. Mer nationalistiskt präglade utrikespolitiska ambitioner påverkar biståndet, och förutsättningarna för det multilaterala samarbetet förändras – inte minst genom en mer isolationistiskt präglad amerikansk politik, parallellt med en mer expansionistisk politik från exempelvis Kina. För Sveriges del betyder detta ökad beredskap att söka nya samarbetspartner i syfte att verka för frågor som är prioriterade i den svenska biståndspolitik, såsom demokrati, mänskliga rättigheter och jämställdhet och de globala hållbarhetsmålen. Sveriges samarbetsländer har kommit olika långt i dessa frågor.

Sverige har, både genom biståndet och inom andra politikområden, olika möjligheter att stödja de positiva förändringskrafter som finns. Civilsamhällets utrymme tenderar att krympa i många länder, vilket riskerar att få konsekvenser för demokrati och mänskliga rättigheter. Ett land där mänskliga fri- och rättigheter tenderar att naggas i kanten är Turkiet. EBA har under 2017 initierat en studie om hur det svenska biståndet kan främja det turkiska civilsamhället, mot bakgrund av att dess verksamhetsutrymme krymper.

Världens samlade bistånd ökar i dollar räknat, även om andelen av givarländernas inkomster legat närmast konstant på 0,3 procent sedan 2005. Det samma gäller den globala betydelsen av dessa flöden: andelen bistånd av världens samlade inkomster har uppgått till runt 0,2 procent under hela 2000-talet. Samtidigt ifrågasätts biståndet i flera givarländer. USA har aviserat omfattande nedskärningar, och grannländer som historiskt sett följt samma linje som Sverige, exempelvis Danmark och Finland, har minskat omfattningen av sitt bistånd. Samtidigt har olika givare olika syn på vad bistånd kan användas till. OECD:s biståndskommitté, DAC, har i uppgift att modernisera den internationella biståndsstatistiken

så att den bättre mäter vad som utgör bistånd i det som givare anser vara deras engagemang för utveckling. Det har införts nya former för att rapportera om migration och säkerhetsrelaterade aktiviteter syftande till långsiktig hållbar utveckling. Det råder dock fortsatt brist på samstämmighet om hur stöd till den privata sektorn ska redovisas.

Det svenska målet att använda en procent av BNI till bistånd, i kombination med att kostnaderna för asylsökande i Sverige väntas minska, gör att biståndet rensat från avräkningar under 2018 förväntas öka med drygt 6 miljarder kronor till närmare 43 miljarder kronor. Samtidigt som detta skapar möjligheter för ökade insatser inom prioriterade områden behövs en fördjupad analys av vad som kan och bör genomföras samt hur det ska göras – i synnerhet som förändrade förutsättningar under året kan leda till kraftiga justeringar av biståndets storlek. Detta är frågor som på olika sätt berörts under året i EBA:s publikationer ([EBA 2017:01](#), [2017:04](#) och [2017:11](#)).

Under 2010-talet har Sveriges humanitära bistånd uppgått till mellan 14 och 18 procent av det totala bilaterala biståndet. Regeringens ambition är att rikta biståndet mot mer krävande miljöer, som i s.k. *sviktande* eller *svaga stater*. Detta ställer stora krav på biståndet. Bland annat krävs en större förståelse och acceptans för risker som en del av utvecklingsprocesser. En kommande EBA-studie analyserar i vilken utsträckning formella riskhanteringssystem inom biståndet bättre kan anpassas till de särskilda utmaningar som är förknippade med arbete i sviktande stater. EBA har vidare initierat en studie om mediernas betydelse för de riskbedömningar som görs inom biståndet.

Att bedriva bistånd i föränderliga miljöer skapar också nya utmaningar för utvärdering av verksamheten. Särskilt svårt blir det i en tid dominerad av styrmodeller som präglas av *New Public Management*,

Istanbul, Turkiet.
Foto: Daniel Burka/Unsplash.

där ansvarsutkrävande sker utifrån på förhand uppsatta förväntade resultatmål. På senare år har en rörelse växt fram, kallad *Doing Development Differently*, som bland annat ifrågasätter denna form av styrning. I stället pläderas för mer lokalt förankrade lösningar där hänsyn tas till kontextens oförutsägbarhet. Förändringsarbetet ses som en process med lärande i centrum där resultatförväntningar

kontinuerligt formas och justeras över tid. Utifrån denna bakgrund diskuterar Hilde Reinertsen, Kristian Bjørkdahl och Desmond McNeill (*EBA 2017:06*) hur utvärderingar skulle kunna bli mer ändamålsenliga.

University of Cape Town, Sydafrika.
Foto: David Malan/Getty Images

HÖGRE UTBILDNING OCH FORSKNING FÖR UTVECKLING

Människors förmåga att generera, använda och värdera kunskap är centralt för utveckling. Kvaliteten på utbildnings- och forskningssystem har stor betydelse för hur väl lokala, regionala och globala utmaningar kan hanteras. Inget land kan ensamt tackla dessa frågor. Inget land kan heller lämnas därhän.

Det svenska utbildningsbiståndet har traditionellt sett varit inriktat på grundläggande utbildning. EBA har i ett flertal rapporter belyst förutsättningar för och effekter av bistånd till denna sektor ([EBA 2016:02](#), [2016:03](#) och [2016:11](#)). Däremot har betydelsen av högre utbildning och forskning fått mindre uppmärksamhet i EBA:s arbete.

Betydelsen av högre utbildning och forskning för fattigdomsbekämpning och hållbar utveckling är tydligt uttryckt i flera av de sjutton målen i Agenda 2030. Utbildning och forskning utgör ett sammanhållet system, och stärker tillsammans människors och samhällens förmåga till egen utveckling. Utbildning på grundnivå slussar elever och studenter uppåt i systemet, och högre utbildning förser utbildningssystemets alla nivåer med lärare. Kvalitet i den högre utbildningen förutsätter att många universitetslärare också är forskarutbildade. De stora bristerna i afrikanska länders forskningssystem framhålls bland annat i African Capacity Building Foundations (ACBF) årsrapport för 2016.

I över fyrtio år har Sverige stöttat forskning i utvecklingsländer, huvudsakligen genom att stärka forskningskapaciteten i samarbetsländerna (såsom stöd till forskarutbildning och forskningsinfrastruktur). Hundratals personer har under åren genomgått forskarutbildning med svensk biståndsfinansiering i en modell som bygger på ett nära samarbete mellan ett svenskt universitet och ett universitet i ett samarbetsland – den så kallade sandwich-modellen.

Måns Fellesson ([EBA 2017:08](#)) kartlägger och analyserar Sveriges bilaterala stöd till forskarutbildning i Moçambique, Tanzania och Etiopien. Studien visar att merparten av de forskare som examinerats inom ramen för sandwich-modellen fortsätter att verka i sina hemländer. Dock är rörligheten låg, både till andra samhällssektorer och inom det akademiska systemet. Behovet av universitetslärare är många gånger skriande, vilket gör att forskare undervisar i stället för att bedriva forskning. Detta innebär att möjligheten till internationella forskningssamarbeten och forskningsvistelser utomlands begränsas. Ur ett ”brain drain”-perspektiv är det positivt att forskare stannar i sina hemländer, men värdet av detta begränsas om forskares kompetens tillåts erodera. Samtidigt är det viktigt att poängtera att också forskare som befinner sig utomlands kan bidra till sina hemländers utveckling.

Det svenska forskningsbiståndet handlar också om stöd till internationella organisationer som bedriver forskning om utvecklingsfrågor, och stöd till utvecklingsinriktad forskning i Sverige. David Nilsson och Sverker Sörlin ([EBA 2017:07](#)) belyser det svenska forskningsbiståndet ur ett historiskt perspektiv och lyfter frågan om forskningsbiståndets uppdrag och funktion i förhållande till andra politikområden – framför allt högre utbildnings- och forskningspolitik i Sverige. Nilsson och Sörlin ser en risk i att forskningsbiståndet särskiljs från den svenska nationella forskningsarenan, samtidigt som det idag ställs högre krav vad gäller samarbeten kring gemensamma

utmaningar – mellan länder och på lokal, regional och global nivå. Det är nödvändigt för svenska forskare att samarbeta med forskare i utvecklingsländer. Det är också, menar rapportförfattarna, nödvändigt att svensk utvecklingsforskning omfattas av en nationell forskningspolicy.

En nyckelfaktor för att få till ett närmande i praktiken, menar Nilsson och Sörlin, är att integrera finansieringen av forskningsbistånd och svensk forskning. Exempelvis föreslår författarna att delar av forskningsbiståndsbudgeten skulle kunna läggas till de stora forskningsprogram som regeringen presenterar i sina regelbundna forskningspropositioner. Programmen skulle då även kunna påföras krav om att utformas i samverkan med utvecklingsländer. För att ett sådant närmande ska kunna äga rum behövs en genomgående översyn av strukturen i det svenska forskningsbiståndet. Den så kallade Internationaliseringsutredningen, *En strategisk agenda för internationalisering* (SOU 2018:3), vars första delbetänkande presenterades i januari 2018, tar fasta på en del av rekommendationerna som framkommer i rapporten.

STYRKOR OCH SVAGHETER I DET SVENSKA FORSKNINGSBISTÅNDET

Fellesson konstaterar att svenskt forskningsbistånd lyckats med målsättningen att stärka kapaciteten hos enskilda individer i låginkomstländer. Samtidigt är det ett problem att kunskap som genereras inom universiteten inte i tillräcklig utsträckning kommer till nytta i samhällsbygget. Det finns dock enskilda goda exempel att lära av, exempelvis African Economic Research Consortium (AERC). Fellesson menar att biståndet skulle kunna finansiera postdoktorala program i syfte att skapa beständiga forskningsmiljöer i låginkomstländer. Forskningsvistelser utomlands med finansiering från biståndet skulle kunna vara ytterligare ett sätt att stärka forskarna i den kritiska fasen efter disputation.

Det finns ett gap mellan det svenska biståndet till utbildning på grundnivå och forskningsbiståndet, på grund av att stöd till högre utbildning inte har prioriterats. Länkarna mellan de olika delarna av utbildnings- och forskningssystemet är viktiga, inte

bara för att undervisning och forskning ska hålla hög, jämn kvalitet, utan också för att forskningsresultat ska få reella effekter i samhället.

Nilsson och Sörlin menar att givarna måste stärka samarbetsländernas ägarskap över forskningen genom att exempelvis stödja institutionsbyggande i form av nationella forskningsråd. Det är också viktigt, menar författarna, att stärka den nationella forskningskapaciteten för relevant forskning om lösningar på hur de globala utmaningarna påverkar den lokala kontexten. Ett konkret exempel ges i Jonathan Rushton, Arvid Ugglå och Ulf Magnussons rapport om djurhälsa (*EBA 2017:03*). Författarna menar att Sverige har erfarenheter och expertis inom djurhälsoområdet som i större utsträckning bör tas tillvara för att stärka partnerländerns utbildnings- och forskningsinstitutioner. Under EBA:s två paneldebatter på den internationella EADI-konferensen i augusti, där de två rapporterna om forskningsbistånd stod i centrum, betonades vikten av nationellt ägarskap över forskningens innehåll och betydelsen av genuin dialog mellan länder när forskningsagendor formuleras.

I en nyligen publicerad EBA-studie (*EBA 2017:12*) har expertgruppen på grundval av decentraliserade Sida-utvärderingar undersökt svenska biståndsin-satsers hållbarhet. Där framgår bland annat att den finansiella hållbarheten i forskningsstöd till universitetsmiljöer många gånger är svag eller oklar, trots stora ansträngningar från alla parter. I de fall där givarstöd skulle upphöra, saknades inte sällan finansiell förmåga i samarbetslandet för att insatsen och insatsens effekter skulle kunna upprätthållas under längre tid.

Sverige har en unik och lång tradition av forskningsbistånd som i många avseenden gett goda resultat. Även om effekterna av forskningsbistånd är både långsiktiga och svårsmåttbara behöver det även fortsättningsvis analyseras i vilken utsträckning det svenska forskningsbiståndet bygger självständig och hållbar forskningskapacitet i samarbetsländerna. Stark, integrerad forskning behövs i såväl Sverige som i samarbetsländerna för att möta de globala gemensamma utmaningarna. EBA anser därför att det utifrån ett PGU-perspektiv bör inledas en översyn av det svenska forskningsbiståndet för framtiden.

Wits University, Johannesburg.
Foto: iStock

FRED OCH SÄKERHET

En relativt stor del av den ökning i biståndsverksamhet som i budgetpropositionen aviserats för 2018 förväntas gå till konflikt-förebyggande och fredsbyggande arbete. Frågor som prioriteringar, ändamålsenlighet och effektivitet i detta arbete är fortsatt angelägna.

Den senaste tiden har det pågått en debatt om hur biståndet kan eller borde genomföras annorlunda, bland annat genom redan nämnda rörelse *Doing Development Differently*, men även genom rörelsen *Thinking and Working Politically*. Dessa två tankeströmningar betonar båda vikten av att förstå och bygga vidare på lokala processer. De omfattar såväl insatser i mer traditionella utvecklingsmiljöer som fredsbyggande och andra insatser i krismiljöer. Komplexa miljöer som Syrien, Sydsudan och Myanmar ställer särskilda krav på givarnas riskmedvetenhet och riskhantering. Givarna måste också ha realistiska förväntningar på vilka resultat som kan uppnås i dessa länder.

Joakim Öjendal, Hanna Leonardsson och Martin Lundqvist lyfter i sin rapport (*EBA 2017:05*) flera kritiska frågor om hur fredsbyggande genomförs i praktiken. Framför allt diskuteras de svårigheter som olika givare och internationella organisationer möter när det gäller att stötta lokala fredsinitiativ. Öjendal m.fl. skriver att internationella aktörer "bör söka sig bortom den nationella statsapparaten i sin strävan att säkra ett lokalt ägande av fredsprocessen". Lokalt förankrade fredsprocesser har fördelen att de tydligare svarar mot faktiska behov, utmaningar och prioriteringar än en övervägande nationellt styrd fredsprocess. I studiet av de lokala fredsprocesser som ingår i rapporten visas också att frågan om jämställdhet ofta (men inte entydigt) får ökad tyngd om den drivs mer lokalt.

Även om 2017 fortsatt har präglats av väpnade konflikter och humanitära katastrofer globalt, har flera fredsprocesser gått i en positiv riktning. Detta gäller framför allt i Colombia, men även i Somalia och Somaliland. Det är viktigt att dra lärdom av framgångsrika fredsprocesser och hur de bäst kan stöttas. Öjendal m.fl. ger olika exempel på lokala fredsbyggande processer och betonar vikten av ägarskap för ett väl förankrat fredsbyggande arbete som svarar mot problem identifierade av de närmast

berörda. Det internationella samfundet borde, enligt Öjendal m.fl., ge stöd till lokalt fredsbyggande så tidigt som möjligt och arbeta för att koppla samman olika lokala initiativ med den nationella fredsprocessen.

Hittills har dock fredsbyggande främst utformats i storskaliga projekt och program. Lokalt fredsbyggande är förenat med ökad resursåtgång och högre risktagande. Öjendal m.fl. rekommenderar därför att fredsbyggande aktörer investerar i erfarenhetshantering, lärande och adaptiva arbetssätt för att kunna stötta småskaliga men utmanande fredsprocesser på lokal nivå.

*Bagan, Myanmar. Foto: Robert Collins/Unsplash.

Betydelsen av att stötta lokalt fredsbyggande och gå utanför den traditionella "fredsindustrin" diskuterades också vid ett EBA-seminarium med tre rapporter av de nyblivna doktorerna Sara Gehlin, Mathilda Lindgren och Emma Elfversson (*EBA DDB 2017:07, 2017:08 och 2017:09*). Seminariet berörde frågor som vilka faktorer som påverkar hur stater själva väljer att lösa konflikter, skillnader i medlingsstilar och konflikttyper samt religionens roll innan, under och efter konflikt. En genomgående slutsats från seminariet var att fredsbyggande aktörer borde koncentrera resurser till arbetssätt

som möjliggör analys, lärande och anpassning till den utmanande miljö som sviktande stater utgör. Behovet av att kunna arbeta på individnivå löpte också som en röd tråd genom diskussionen.

En kommande EBA-studie om Sveriges arbete i sviktande stater belyser svårigheterna med att genomföra insatser i länder och områden med höga risker och stora behov samtidigt som det finns förväntningar på ett anpassat, flexibelt och effektivt bistånd.

FLYKTINGSTRÖMMAR FRÅN KRISHÄRDAR

Många kostnader för asylsökande räknas som bistånd och kan därmed komma att påverka det övriga biståndet. Även om det inte finns några konkreta tecken på att så har skett i Sverige, har flyktingmigrationen till Europa, som hade sin kulmen under 2015, tydligt visat på beröringspunkterna mellan det humanitära biståndet och utvecklingsbiståndet, i synnerhet i flyktingkriser. Antalet flyktingar som tar sig till Europa har minskat de senaste åren, men flyktingmigrationen i det globala Syd utgör fortsatt och stadigvarande en humanitär katastrof.

I Europa har diskussionen om migration de senaste åren fokuserat på flyktingströmmarna till Europa, även om det stora flertalet flyktingar befinner sig i värdländer i låg- och medelinkomstländer i det globala Syd. En stor del av denna debatt har kommit att handla om integrationsproblematik, inrikespolitiska spänningar och säkerhetspolitiska dimensioner i Europa. Politiken har också i stor utsträckning inriktats på hur man med biståndets hjälp – exempelvis med stöd av program som *EU Trust Fund for Africa* – kan hindra migrationen till Europa, både när det gäller flyktingar och migranter som av socioekonomiska skäl söker sig till rikare länder i Europa. I detta syfte har diskussionen kommit att fokusera på hanteringen av det som identifieras som grundorsakerna till migration. Ovan nämnda EU-fond har t.ex. sysselsättningsskapande investeringar i migranternas hemländer som ett framträdande inslag. Mycket av kritiken mot denna politik handlar dock om att den huvudsakliga målsättningen har kommit att bli att avskräcka från migration, bland annat genom att förstärka hindren för människors rörlighet. Det saknas också evidens för att bistånd i någon större utsträckning kan minska internationell migration. Tvärtom finns det studier som pekar på att ökad ekonomisk utveckling i låginkomstländer tenderar att öka migrationen. Det har i vissa fall också blivit svårare att särskilja flykt undan krig eller förföljelse och migration undan outhärdliga livsvillkor.

Anna Knoll och Andrew Sherriff (*EBA 2017:01*) studerar hur den del av flyktingströmmarna som under senare år nått Europa har påverkat biståndets volym och inriktning i Sverige, EU Danmark, Tyskland och Nederländerna. Totalt ökade det inhemska använda biståndet för asylmottagande i EU och dessa länder med 5,3 miljarder euro mellan 2014 och 2015. Författarna finner dock ingen uppenbar tematisk omprioritering av insatserna, utom möjligen för *EU Trust Fund for Africa*, som förefaller ha ökat tonvikten på migrationsrelaterade insatser. Sverige lyckades, trots drastiskt ökade avräkningar till asylmottagning budgetåret 2015, mer eller mindre hålla det traditionella biståndet intakt. Att biståndsvolymer skulle bibehållas var dock vid inledningen av 2016 långt ifrån klart, vilket skapade en stor osäkerhet hos olika biståndsaktörer om vilka resurser som skulle finnas tillgängliga. Detta innebar i sin tur att mer långsiktig planering försvårades för många aktörer.

Ett effektivt bistånd i flyktingkriser, till fredsprocesser och för att motverka återgång till konflikt, kräver att det humanitära biståndet och utvecklingssamarbetet kan länkas så att de stärker varandra. Nationella och lokala aktörer är de som reagerar snabbast vid uppkomna kriser, men dessa har samtidigt ofta begränsad kapacitet. Ett utvecklingsbistånd som bidrar till att stärka lokala system för att möta kriser utgör en tydlig koppling till det humanitära

Zaatari Refugee Camp, Al Mafrq, Jordanien.
Foto: Mark Garten/UN Photo.

arbetet. I takt med att kriser blir mer utdragna måste sådan kapacitet byggas simultant med kris-hantering. Därmed ökar kraven på långsiktighet i det humanitära biståndet, exempelvis genom att motverka att parallella strukturer byggs upp.

Alexander Kocks, Ruben Wedel, Hanne Rogemann och Helge Roxin (*EBA 2018:02*) studerar i vilken utsträckning nödvändiga länkar mellan humanitärt bistånd och utvecklingssamarbete i praktiken har skapats i Syrienkrisen. Författarna finner bland annat att strategisk utformning och planering av insatser allt mer har kommit att innehålla gemensamma utgångspunkter. På ett mer konkret plan har försök att stärka lokala strukturer i grannländer (Jordanien, Libanon, Irak) underlättat

tillgängligheten för behövande grupper, medfört ökad sysselsättning och stärkt lokal kapacitet. Samtidigt pekas på svårigheten för lokala aktörer att möta ständigt ökande hjälpbehov, samt det faktum att kapacitetsbyggande insatser ofta utformas med begränsat inflytande av lokala aktörer.

Det finns också ambitioner om mer flexibla finansieringslösningar för att i ökande utsträckning samordna humanitära insatser och utvecklingsinsatser. Bristen på resurser innebär dock att humanitära insatser ges företräde framför det mer långsiktiga arbetet. I syfte att bättre förstå effektiviteten i det humanitära systemet har EBA initierat en studie om de faktiska konsekvenserna av FN:s närmast kroniskt underfinansierade appellsystem.

Foto: iStock

TRYGGHET OCH HÄLSA FÖR ALLA

En god hälsa är en mänsklig rättighet och en grundläggande förutsättning för människors möjlighet att delta i och effektivt bidra till samhällets utveckling. Även om utvecklingen i stort går i rätt riktning återstår mycket arbete för att nå de mest utsatta.

Deklarationen för hållbar utveckling, Agenda 2030, innehåller inte enbart utfästelsen att ”ingen kommer lämnas utanför” utan även att ”vi kommer att anstränga oss att nå dem som är längst efter först”. Även om fler människor lever längre och friskare liv så är den stora utmaningen, vilket konstaterades i en av EBA:s första rapporter ([EBA 2014:02](#)), att inkludera och nå fram till de fattigaste, mest marginaliserade och därtill ofta diskriminerade grupperna.

Diskriminerande strukturer håller människor kvar i fattigdom. De exkluderas från exempelvis hälso- och utbildningssystem och ges ofta begränsade möjligheter till deltagande och inflytande i samhället. Joel Samoff m.fl. ([EBA 2016:03](#)) visade att barn från marginaliserade grupper (särskilt barn med funktionshinder eller barn som tillhör etniska minoriteter) har svårt att få tillgång till utbildning. Det bekräftas i en syntesrapport av Rachel Marcus, Anna Mdee och Ella Page från CPAN och ODI ([EBA 2017:02](#)). Rapporten är en sammanställning och analys av kunskap om storskaliga antidiskrimineringsåtgärders effekter på diskriminering och fattigdom. Den visar på stora kunskapsluckor om biståndets effekter för utsatta grupper, särskilt människor med funktionshinder, HBTQ-personer och etniska minoriteter. Vidare finns förhållandevis få studier om det intersektionella perspektivets utmaningar, d.v.s. personer som diskrimineras utifrån flera diskrimineringsgrunder, exempelvis en funktionshindrad flicka som tillhör en etnisk minoritet.

En övergripande slutsats i rapporten är att generella och grundläggande välfärdssystem till vilka alla har *rätt* och *tillgång* fungerar bäst för att komma åt diskriminering. Samtidigt har riktade åtgärder, exempelvis reserverade utbildningsplatser för flickor eller arbetsmarknadsprogram för unga mödrar, visat på goda resultat. Även kvotering av kvinnor till politiska poster har god effekt på en mer jämställd representation av kvinnor och män inom politiken. Dock finns risk för motreaktioner i form av negativa

attityder och misstro mot de som kvoterats in – en negativ effekt som direkt motverkar insatsens ursprungliga idé. Kontextförståelse, lokal opinionsbildning och lokalt ägarskap är viktiga faktorer för att nå önskad effekt.

Det är också viktigt att de lagar mot diskriminering som finns på plats också efterlevs i praktiken. Mer stöd behöver därför gå till att stärka institutioner och rättsstatens principer så att staten och, i förekommande fall, dess tjänsteleverantörer (skola, vård, rättsinstanser m.fl.) kan agera tydligt mot diskriminering i olika former. Detta är också starkt kopplat till frågan om korruption. Effekter av korruption drabbar utsatta grupper oproportionerligt hårt. Alina Mungiu-Pippidi ([EBA 2017:10](#)) argumenterar i sin sjustegs-ansats för antikorrupsionsarbete att det inte enbart handlar om att etablera eller reformera formella institutioner. Legitima system för korrupsionskontroll byggs i stor utsträckning genom normförändring, exempelvis genom att via biståndet stödja det civila samhällets förmåga och vilja att utkräva ansvar.

Att på allvar leva upp till ambitionen att nå de som lever i störst utsatthet först kräver ett bitvis ändrat fokus i utvecklingssamarbetet. Vid sidan av staten spelar det civila samhället en viktig roll för kunskapsspridning och normförändring. Under 2018 publiceras därför en kompletterande EBA-rapport från författarteamet på CPAN/ODI; en syntes av den kunskap som finns om det civila samhällets insatser för att motverka diskriminering.

SEXUELL REPRODUKTIV HÄLSA OCH RÄTTIGHETER – VÅGAR FRAMÅT

Det svenska hälsobiståndet prioriterar kvinnor och barns hälsa med fokus på sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter (SRHR). Framstegen på detta område avstannade eller såg en tillbakagång under 2017 i vissa delar av världen. Exempelvis innebar USA:s återinförande av den så kallade munkavle-

regeln (gag rule) ett stopp av amerikansk finansiering till organisationer med verksamhet som involverar abortfrågan. Detta riskerar även att påverka arbete kring hiv, malaria och barnsjukvård. Sida och UD har gjort politiska uttalanden och finansiella åtaganden för att markera sitt missnöje, och flera länder har gått samman under kampanjen "She Decides".

Vid ett EBA-seminarium om SRHR och utveckling presenterades forskning av fem nyblivna svenska doktorer: Malin Bogren, Anna Kågesten, Elina Elveborg Lindskog, Jessica Påfs och Susanne Sjöström (*EBA DDB 2017:02, 2017:03, 2017:04, 2017:05 och 2017:06*). Samtalet berörde bland annat krigets effekter på fertilitet, sexuella beteenden och spädbarnsdödlighet. Det lyftes

fram att barnmorskor har en central roll för att minska dödlighet och ohälsa, samt att ökad tillgång till säkra aborter räddar liv. Vidare diskuterades att kunskapsbristen om åldersgruppen 10–14 år är särskilt stor, eftersom denna grupp sällan fångas upp i statistik. Det framhölls även att SRHR är bredare än enbart en hälsofråga. Därför behövs stöd till exempelvis fungerande rättsstatsprinciper, utbildning och förändring av förtryckande normer. En annan viktig slutsats från seminariet var vikten av att involvera pojkar i arbetet med SRHR-frågor. Det behövs mer kunskap om pojkars och mäns roll i jämställdhetsarbete överlag och i synnerhet vad gäller SRHR-frågor. En pågående EBA-rapport studerar hur män kan involveras för att bidra till ökad jämställdhet inom området för social trygghet.

Santa Marta, Colombia. Foto: Juan Pablo Rodríguez/Unsplash.

HÄLSA I ETT BREDARE PERSPEKTIV

En av de mest utmanande utvecklingsfrågorna inom ramen för Agenda 2030 är den globala hälsan. Hälsfrågor är komplexa och tätt sammanlänkade med såväl mänskliga rättigheter som jämställdhet och inryms därför under många av målen i Agenda 2030. En Lancet-rapport från 2017 anger klimatförändringarna som det enskilt största hotet mot den globala hälsan framöver. Under året etablerades institutet SIGHT (Swedish Institute for Global Health Transformation) med ambitionen att arbeta brett med frågor som kopplingen mellan klimat och hälsa, flyktingars tillgång till hälso- och sjukvård, Agenda 2030 och SRHR-frågor.

Djurhälsa är ett exempel på ett område som är relevant för flera av de globala målen, eftersom det kopplar samman global och lokal folkhälsa och människors möjligheter att ta sig ur fattigdom. Rushton m.fl. (*EBA 2017:03*) lyfter djurhälsa som en av de avgörande utvecklingsfrågorna framöver. Djurhälsan är central i arbetet mot antibiotikaresistens, i kampen mot smittsamma sjukdomar och i arbetet med att minska klimatpåverkan. Den globala djurhälsan förtjänar större uppmärksamhet både inom biståndet och inom samverkande områden.

STYRNING FÖR HÅLLBARHET

Själva utgångspunkten för internationellt utvecklingsbistånd är att bidra till bestående förändring. Vare sig det handlar om fysiska investeringar eller beteendeförändringar så är tanken att de resultat som uppnås ska överleva efter det att finansieringen avslutats. Kunskap om biståndets bärkraft är idag begränsad. Det finns också utrymme för tydligare styrning mot bärkraft i biståndets utformning.

För att biståndet inte bara ska vara hållbart i betydelsen att resultat består, utan även ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbart, krävs att den långsiktiga hållbarheten byggs in i biståndsinsatsernas utformning redan från början. Detta handlar inte bara om vilka sektorer som prioriteras, eller vilka institutioner som byggs upp, utan även om *hur* detta görs – vilket inbegriper effektivitetsfrågor som t.ex. under vilka former en verksamhet finansieras och vilket intresse det finns av att faktiskt följa upp resultat och lära av dessa.

Exempelvis menar Mungiu-Pippidi (*EBA 2017:10*) i sin studie om bistånd och antikorrupktion att givare har varit alltför upptagna med direkta kortsiktiga insatser mot korrupktion när hållbara lösningar i stället handlar om att stödja nationella långsiktiga strategier som lägger grunden för ett allmänt etiskt förhållningssätt och en förvaltning präglad av integritet.

VAD BÖR PRIORITERAS?

Hur befrämjas ett effektivt bistånd? Lars Anell (*EBA 2017:04*) ifrågasätter i essäform själva idén med att ha ett volymmål. Han menar att dagens ambition att vika en procent av bruttonationalinkomsten (BNI) för bistånd – enprocentmålet – skapar felaktiga incitament i systemet och kan leda till ineffektivt användande. För att komma ifrån det utbetalningstryck som det kan innebära föreslår han att beslutsprocessen förändras och att biståndets omfattning och inriktning beslutas i en mer omfattande process vart fjärde år, ungefär på det sätt som görs med forskningsbudgeten. I ett seminarium om rapporten diskuterades biståndets volym och inriktning ur olika perspektiv. Det framfördes bland annat att det är biståndets strategier som styr, snarare än enprocentmålet. Åsikterna kring enprocentmålet var eller inte vara gick isär, men något av samstämmighet uppkom ändå om behovet av förutsägbarhet och att

minska ryckigheten i biståndet – inte minst med tanke på de kraftigt skiftande asylkostnaderna på senare tid.

Volymfrågan återkommer i en rapport från Knoll och Sherriff (*EBA 2017:01*) som illustrerar hur biståndets volym och inriktning förändrades under migrationstoppen 2015. Andra prioriteringar gjorde att traditionellt långsiktigt bistånd fick stå tillbaka – kanske inte så mycket i Sverige som i vissa andra EU-länder. Under 2018 ökar biståndsanslaget under utgiftsområde 7 med så mycket som 6 miljarder kronor jämfört med föregående år – bland annat med anledning av minskade asylkostnader. Frågan är hur dessa ökade biståndsmedel bäst kan komma till nytta. Utan betydande ytterligare förvaltningsresurser framstår multilaterala kanaler som det mest logiska alternativet, eller i alla fall det mest kostnadseffektiva alternativet. Därmed blir det än viktigare att bedöma det multilaterala systemets effektivitet.

Sverige förmedlar redan idag ca. 50 procent av biståndet via multilaterala organisationer. Sedan många år tillbaka är det icke-öronmärkt kärnstöd som förordas. Detta bekräftades så sent som i december 2017 då regeringen antog en reviderad *Strategi för multilateral utvecklingspolitik*. Kärnstöd beslutas i allmänhet av UD. Kärnstöd innebär direkt stöd till organisationers budgetar och är till sin natur icke-öronmärkt. Detta ger organisationernas ledning möjlighet att bedriva den verksamhet som deras styrelser – som i de flesta fall består av medlemsstater – gemensamt har beslutat att prioritera. Närmare 40 procent av de medel Sida förfogar över går till verksamhet i multilaterala organisationer, s.k. multi-bi-stöd, som är öronmärkt i olika grad.

Stephen Browne, Nina Connelly och Thomas G. Weiss (*EBA 2017:11*) tar upp effektivitetsaspekter av det multilaterala stödet med fokus på formerna för finansiering. Öronmärkt stöd till multilaterala organisationer kommer ofta med särskilda villkor vilka

Pushkar, Indien. Foto: Igor Ovsyannykov/Unsplash.

bland annat ökar transaktionskostnaderna i genomförandet. Trots biståndsgivarnas formella enighet kring vad som är ett effektivt bistånd ökade andelen öronmärkt stöd till FN:s fonder och program – från 57 procent till närmare 80 procent under perioden 2008–2016. Sveriges multi-bi-stöd har också ökat sedan dessa överenskommelser gjordes under mitten av 2000-talet – särskilt under perioden 2005–2010 då andelen multi-bi-stöd av Sidas totala anslag ökade från 20 till 38 procent.

Effektivitet kräver ett visst mått av förutsägbarhet. Insatser behöver planeras. Uteblivna bidrag skapar oreda i systemet. Omprioriteringar behöver göras med kort varsel, vilket lätt leder till att förhastade

beslut tas. Detta är en av avigsidorna med kortsiktig och villkorad finansiering. Bristen på förutsägbarhet kan dock även drabba icke-öronmärkt kärnstöd. Förutbestämda bidrag i nationella valutor som SEK kan t.ex. via förändrade valutakurser över tid blir ett betydande osäkerhetsmoment. Detta visade inte minst Riksrevisionens rapport om växlingskostnader i det svenska biståndet (RiR 2014:19). Under 2018 presenteras en EBA-rapport om detta. Rapporten kommer särskilt att belysa vad valutaförändringar innebär för biståndets förutsägbarhet sett till volym, men även hur förändrade valutakurser påverkar planeringen, budgeteringen och det praktiska genomförandet av biståndsinsatser.

INTEGRERING AV TVÄRGÅENDE FRÅGOR

Regeringens nuvarande ambition är att integrera hela fem horisontella dimensioner i biståndet: jämställdhet, miljö och klimat, konflikt, rättighetsperspektivet och fattiga människors perspektiv på utveckling. Jämställdhet är den fråga som har längst historik som en tvärgående fråga inom biståndet. Att beakta jämställdhetsdimensionen vid genomförande av svenskfinansierade biståndprojekt är en integrerad del av den feministiska utrikespolitiken.

EBA beslutade under 2016 att initiera följeforskning ("on-going evaluation") om de insatser Sida gör fram till 2018 för att stärka jämställdhetsintegreringen i biståndsinsatser. Forskarna undersöker om Sidas nyligen framtagna plan för jämställdhetsintegrering implementeras på ett effektivt sätt. Slutrapporten lanseras under senare hälften av 2018, men under processen kommer delrapporter att publiceras på EBA:s hemsida. Hittills har planen inte i någon större utsträckning påverkat hur jämställdhet och kvinnors rättigheter integreras i svenskfinansierade biståndsinsatser. Forskarna menar även att kunskapen om planen i sig i stor utsträckning saknas bland Sidas samarbetspartners och anställda. Däremot är Sida-anställda ofta medvetna om ambitionen att öka antalet svenska biståndsinsatser med jämställdhet som ett huvudsakligt mål.

Det nuvarande policyramverkets breda inriktning kan ses i relation till det som inom forskningen har kommit att kallas "detaljeringsparadoxen" i statens styrning: att fler mål och prioriteringar oftast inte ger starkare, utan snarare svagare, styrning. Även om det är de ganska allmänt målsatta strategierna som formellt styr biståndet så ger policyramverket tillsammans med de globala utvecklingsmålen bilden av biståndet som ett politikområde där allting är prioriterat. EBA avser följa hur det stora antalet horisontella kriterier påverkar tydligheten i och genomslaget för regeringens styrning av biståndet.

RESULTATSTYRNING

Det svenska biståndet verkar befinna sig i en brytningstid med avseende på resultatfrågan. Regeringen beslutade i december 2017 om nya *Riktlinjer för strategier inom svenskt utvecklingssamarbete och humanitärt bistånd*. Dessa ersatte 2013 års riktlinjer för resultatstrategier. Att rubriken till de nya riktlinjerna inte längre inkluderar ordet "resultat" vittnar om en förändrad bild av hur kopplingen mellan resultat och styrning ska se ut. En närmare

jämförelse av dokumenten vittnar även om en syn på resultatuppföljning som betonar lärande mer än ansvarsutkrävande. I en debattartikel från juni 2017 i tidningen *Omvärlden* talar två företrädare för Sida, utifrån Cathy Shutts studie (*EBA 2016:07*), i liknande termer. Bland annat lyfter de fram att Sida ser "resultatstyrning som ett förhållningssätt som innebär att man söker maximera nyttan av det man gör genom att kontinuerligt lära av framgångar och misslyckanden och på basen av dessa lärdomar förbättra verksamheten. Detta förhållningssätt bygger på att man hela tiden ställer sig frågor som: 'Vad vill vi uppnå?', 'Hur har det gått?' och 'Vad kan vi göra annorlunda för att öka chanserna att bidra till förändring?'".

Foto: Xavier Arnau/iStock

Ett flertal rapporter och studier, också från EBA, har de senaste åren tagit upp svårigheterna med resultatstyrning i biståndet. Förutom Shutts nämnda EBA-studie har t.ex. Therese Brolin pekat på en inneboende motsättning mellan ägarskapsprincipen och resultatstyrning (*EBA DDB 2017:10*). Detta gäller inte bara i relationen mellan givare och samarbetspartner, utan även i relationen mellan UD och Sida.

Resultatstyrningens förhållande till utvärdering är inte heller okomplicerad vilket bland annat Reinertsen m.fl. (*EBA 2017:06*) pekat på. Samtidigt som utvärderingar kan bidra med viktig kunskap för resultatstyrningen, är det viktigt att hålla isär de två

inneboende dimensionerna lärande och ansvarsutkrävande i utvärderingsarbetet. Resultatstyrningens mer kortsiktiga perspektiv när det gäller ansvarsutkrävande tenderar att underminera det mer långsiktiga lärandet. Det är därför problematiskt att konstatera, som gjorts i *EBA 2015:10* och *EBA 2017:12*, att det fortfarande saknas en systematisk och tillförlitlig ansats till utvärdering av enskilda insatsers långsiktiga effekter samt hållbarhet (*ex post*) i Sidas arbete. EBA:s studie om hållbarhet (*EBA 2017:12*), där ett försök gjorts att sammanställa slutsatser om hållbarhet från Sidas utvärderingar, visade t.ex. att underlaget var så bristfälligt att få säkra slutsatser kunde dras.

UTVÄRDERING: FÖR VAD, FÖR VEM OCH HUR?

Det är väl belagt att utvärderingar sällan används för lärande – trots att detta är ett huvudsyfte med utvärderingar. Utvärderingar borde i ökad utsträckning kunna fungera som drivkraft för förbättring i biståndet.

Reinertsen m.fl. (EBA 2017:06) drar slutsatsen att utvärderingars dubbla syften – ansvarsutkrävande och lärande – i praktiken ofta medför svåra avvägningar till nackdel för just lärandet, och ifrågasätter om det ens är möjligt att arbeta med utvärdering på

det sätt som idag görs. De argumenterar för att det behöver finnas helt olika ansatser för planering och genomförande beroende på om fokus i utvärderingen ligger på att utkräva ansvar eller på att lära av erfarenheter. Vid ett av EBA arrangerat internt

Dalloi, Etiopien. Foto: Trevor Cole/Unsplash.

seminarium på Sida bekräftades bilden av att utvärderingar sällan, om någonsin, utgör en huvudkälla för lärande. Tidsbrist, men också bristande relevans i utvärderingar, framstod som de främsta skälen därtill.

En av slutsatserna i EBA:s studie om vad utvärderingar säger om biståndets hållbarhet (2017:12) är att hållbarhetsfrågan – som är ett av OECD DAC:s utvärderingskriterier – i regel behandlas styvmoderligt i utvärderingarna. Det framgår i studien att utvärderare nästan alltid föreslår ett fortsatt stöd till olika insatser och projekt – oaktat de slutsatser som dras om hållbarhet i utvärderingen. Även Reinertsen m.fl. (EBA 2017:06) noterar att utvärderingar ofta

undviker mer systemkritiska slutsatser. Det faktum att fortsatt stöd närmast alltid förespråkas skulle kunna tolkas som att utvärderingar, i ett system med utbetalningstryck, snarast spelar rollen att legitimera fortsatta utbetalningar. En alternativ tolkning är att utvärderare väljer att ”hellre fria än fälla” i ljuset av bristande underlag, osäkerhet och oklara slutsatser om insatsens effektivitet, hållbarhet och effekter.

En konsekvens av detta är att det i dagsläget sällan är utvärderingarnas slutsatser och rekommendationer som genererar drivkrafter för förändring i biståndet. Däremot kan blotta initierandet av en utvärdering vara startskottet till en välbehövlig förändringsprocess. Ibland är det också så att viktiga

insikter erhålls under vägens gång av den som utvärderas och att det leder till att en förändringsprocess inleds innan utvärderingen har hunnit presentera några resultat.

Reinertsen m.fl. anser att utvärderingarnas uppdragsgivare behöver bli bättre på att förtydliga om det är en lärandeprocess som ska initieras eller om det är ansvarsutkrävande som är målet – och sedan dra nödvändiga slutsatser för hur uppdragsbeskrivningen ska se ut och hur utvärderingen ska genomföras. Lärande främjas, menar de, om både interna deltagare och externa aktörer inkluderas aktivt under processens gång och självutvärderingar ges större utrymme.

NYA METODER FÖR UTVÄRDERING

Majoriteten av Sidas utvärderingar görs på plats under pågående eller efter genomförda projekt, ofta av lokala konsulter. Men det finns också ett stort behov av att förstå de mer långsiktiga effekterna av biståndet, t.ex. genom *ex post*-utvärderingar. I ett försök att stödja denna utveckling arbetar EBA med att introducera nya tekniker för analys av biståndseffekter i svenskt bistånd (EBA 2014:01; 2016:05; 2017:09).

Ann-Sofie Isaksson (EBA 2017:09) argumenterar för att geokodning av svenska biståndsdata på ett kostnadseffektivt sätt sannolikt skulle kunna bidra till att stärka transparensen i biståndet och skapa förutsättningar för analys av långsiktiga effekter av insatser.¹ Geokodning kan även vara till stor nytta i det operativa arbetet. Detta illustrerades under lanseringen av Isakssons studie genom det svensk-baserade frivilligprojektet *Abaaraha* som visade på hur de hade använt geokodning som metod för att snabbt kartlägga och visualisera var behoven av hjälp var som störst under den extrema torkan i Somalia 2017. Detta möjliggjorde ett snabbare och effektivare humanitärt stöd. Geokodning är en fråga som diskuteras i OECD-DAC och som tycks vinna allt större stöd. Ju fler aktörer som ägnar sig åt geokodning, desto bättre förutsättningar för att forskare och studenter i Sverige och världen i övrigt ska kunna studera biståndet på ett ännu mer kostnadseffektivt sätt.

DATA OM UTVECKLING, DATA FÖR UTVECKLING

I Biståndsanalys 2017 togs problematiken med tillgång till tillförlitliga data upp. Detta är en i hög grad levande fråga. I en tid av s.k. *alternativa fakta* kan betydelsen av standardiserade definitioner, jämförbarhet och kvalitet inte överskattas.

Vad som klassificeras som bistånd är därmed långt ifrån en rent teknisk fråga. Frågan innehåller många politiska undertoner där exempelvis enskilda länder med stora militära utgifter vill kunna tillgodoräkna sig delar av dessa som bistånd. Ett annat exempel är Knoll och Andrews studie (EBA 2017:01) om migrationsrelaterade kostnader i biståndet där författarna pekar på behovet av bättre statistik kring migration och utveckling. De efterlyser bland annat bättre kriterier för rapportering till DAC och FN av insatser för utveckling och migration. Det är positivt att det s.k. högnivåmötet inom DAC i månadsskiftet oktober/november 2017 enades om gemensamma riktlinjer för vilka asylkostnader i givarländer som bör klassificeras som bistånd.

Kvaliteten på data är en annan fråga. Browne m.fl. (EBA 2017:11) visar hur svårt det är att få fram jämförbara data inom FN-systemet. Dessutom visar de att de summor som registreras som *utbetalda* från Sverige till en viss organisation ett visst år kan skilja sig avsevärt från de summor som organisationen i fråga rapporterar att de har *erhållit* från Sverige samma år. Orsakerna till detta kan vara många, och fullt naturliga, men för ett kvalitetsmässigt bra och trovärdigt bistånd behöver den här frågan hanteras på allvar. De rekommenderar att Sverige ska driva frågan om enhetlig kategorisering av olika former av finansiering inom FN-systemet.

En annan kvalitetsaspekt vad gäller data är vilken typ av information som samlas in och hur den redovisas. EBA:s utvärdering av Swedfund visar att organisationen hittills inte på ett tillräckligt systematiskt och långsiktigt sätt sammanställt statistik över verksamhetens kärnindikatorer. Detta gäller inte minst data över inbetalda skatter och anställda i företag där Swedfund investerar. Däremot har det arbetats med ett stort antal andra indikatorer, som ur ett resultatperspektiv är mer perifera.

¹ Geokodning innebär att information om den geografiska platsen för verksamheten (t.ex. kommun eller region) anges i data.

ERFARENHETER OCH VERKSAMHETEN FRAMÖVER

Biståndsområdet är omfattande. Det spänner över flera samhällssektorer och tematiska områden i många länder genom ett stort antal organisationer. Biståndet behöver därför belysas från många håll och ur ett fleraktörsperspektiv.

Under 2017 gav EBA ut tolv rapporter. Ytterligare femton rapporter var vid årsskiftet under framtagande. De teman som EBA prioriterar utgörs sällan av specifika sakområden utan oftare av frågor av särskild vikt för biståndet. EBA:s övriga rapportserier ger ofta kompletterande perspektiv till huvudrapporterna eller upphov till nya studier.

Under året fortsätter EBA:s arbete med migrationsfrågor bland annat genom en studie om migration och utveckling i samarbete med Delegationen för migrationsstudier (Delmi). En annan prioriterad fråga är hur biståndet kan bidra till att motverka eller anpassa samhällen till klimatförändringar. EBA genomför i år en upphandling av en utvärdering av regeringens särskilda klimatsatsning 2009–2012 som omfattade drygt fyra miljarder kronor. Vilka långsiktiga effekter har denna satsning haft? Biståndets roll i sviktande stater och post-konfliktmiljöer samt frågor om sexuell och reproduktiv hälsa och rättigheter är också prioriterade områden.

EBA har god erfarenhet av att upphandla större studier i ett konkurrensförfarande. Senast har två landutvärderingar – om Bosnien-Herzegovina respektive Kambodja – initierats genom detta förfarande. Dessa studier ska ses i kontexten av de två landutvärderingar som EBA lanserade under 2016 – om Tanzania respektive Uganda. Intentionen bakom dessa landutvärderingar är inte enbart att utvärdera det svenska bidraget till de berörda ländernas utveckling över tid, utan också att utveckla mer kostnadseffektiva metoder för att kunna genomföra denna typ av utvärderingar. EBA kommer även fortsättningsvis att upphandla studier eftersom det ökar möjligheten att anpassa studiernas format till de frågor som behandlas.

EBA arbetar aktivt med att på bästa sätt nå respektive målgrupp, bland annat genom att anpassa formatet på samtal och studier efter olika gruppers intressen och behov. EBA arbetar kontinuerligt med att aktivt sprida lärdomar, slutsatser och rekommendationer från genomförda studier och att bedriva en verksamhet präglad av öppenhet.

Det sakliga samtalet om de utmaningar som biståndet försöker bidra till att hantera behöver kunskapsaktörer som präglas av relevans, kritisk analys och kvalitet. EBA:s ambition är att vara en sådan aktör.

RAPPORTER OCH SEMINARIER UNDER 2017

PÅGÅENDE STUDIER PER 31/12 2017

ARBETSTITEL OCH BESKRIVNING	REFERENSGRUPP*	FÖRFATTARE
Impact Evaluation of a Sida-sponsored Public Infrastructure and Local Governance Program in Cambodia <i>En utvärdering av de långsiktiga effekterna för lokal ekonomisk utveckling i Kambodja av Sverige och andra givares arbete med decentralisering och lokal demokrati.</i>	Under tillsättning Ordförande: Arne Bigsten	Bradley C Parks Ariel Ben Yishay
Consequences of underfunded UN-coordinated appeals <i>Vilka behov blir i praktiken inte tillgodosedda där FN:s appeller är underfinansierade?</i>	James Darcy Johan von Shreeb Maria Thorin Robert Piper Ordförande: Johan Schaar	Sophia Swithern Luminita Tuchel Sheena Wynne
Evaluation of Swedish long-term development cooperation with Bosnia and Herzegovina <i>En utvärdering om, och i så fall hur, det svenska biståndet över tid bidragit till en inkluderade ekonomisk utveckling i Bosnien och Hercegovina.</i>	Jens Andersson Karin Rudebeck Sara Johansson de Silva Stein Erik Kruse Zoran Slavnic Ordförande: Kim Forss	Claes Lindahl Julie Catterson Lindahl Tamara Ivankovic

* EBA:s referensgrupper har en strikt rådgivande roll. Deltagare i referensgrupper har inte något ansvar för rapporternas innehåll, och de instämmer inte nödvändigtvis i rapporternas slutsatser och rekommendationer.

ARBETSTITEL OCH BESKRIVNING	REFERENSGRUPP*	FÖRFATTARE
Evaluation of Swedish long-term development cooperation with Cambodia <i>En utvärdering av vilken roll Sverige har spelat över tid för uppbyggnaden av demokrati och mänskliga rättigheter i Kambodja.</i>	Astrid Norén-Nilsson Brittis Edman Börje Ljunggren Göran Holmqvist Ordförande: Fredrik Ugglå	Henny Andersen Netra Eng Karl-Anders Larsson Joakim Öjendal
Men and Masculinities in Social Protection Strategies for Women's Economic Empowerment <i>En studie om hur män kan inkluderas i arbetet med att stärka kvinnors ekonomiska egenmakt, med fokus på området social trygghet.</i>	Amber Peterman Andrea Cornwall Anna-Karin Lindblom Love Nordenmark Ravi Verma Ordförande: Julia Schalk	Gary Barker Ruti Levtoy Kate Doyle
Swedish aid in the era of shrinking democratic space – the case of Turkey <i>Hur förändras det svenska biståndet till Turkiet som ett resultat av det krympande utrymmet för det civila samhället i landet?</i>	Elisabeth Özdalga Ingmar Karlsson Mia Liinason Per Nordlund Ordförande: Helena Lindholm	Paul Levin Åsa Eldén
Det svenska biståndet och synen på risktagande i ett medialiserat samhälle <i>En studie om medialiseringen av biståndet och dess konsekvenser för styrning och beslutsfattande.</i>	Bengt Jacobsson Dan Svanell Hanne Kjöllér Joachim Beijmo Ordförande: Gun-Britt Andersson	Maria Grafström Karolina Windell
Promoting multi-stakeholder ownership in a changing world: is Swedish development cooperation fit for purpose? <i>En granskning av ägarskap inom utvecklingsbiståndet och Sveriges förmåga att leverera bistånd i linje med ambitionerna i Agenda 2030.</i>	Jan Cedergren John Weeks Tausi Kida Ordförande: Gun-Britt Andersson	Dr. Klingebiel Charlotte Örnemark Niels Keijzer Dr. Sarah Holzapfel Dr. Murad Ali
Följeforskning på Sidas insatser för stärkt jämställdhetsintegrering <i>En följeforskning av arbetet med jämställdhetsintegrering på Sida.</i>	Anne-Charlotte Callerstig Drude Dahlerup Jessica Janrell Åsa Eldén Ordförande: Julia Schalk	Fredrik Ugglå Elin Bjarnegård
Aid volatility due to exchange rate fluctuations <i>Hur påverkar valutasvängningar förutsägbarheten och värdet av det svenska biståndet?</i>	Alan Whiteside Erik Åkesson Irina Zviadadze Ordförande: Arne Bigsten	Númi Östlund
Evaluating anti-discrimination measures: Phase II <i>En fördjupad utvärdering av ett antal länders nationella antidiskrimineringsåtgärder.</i>	Julia Schalk deltar i den internationella referensgruppen.	Andrew Shepard Rachel Marcus
A review of the evidence on General Budget Support <i>En granskning av det empiriska stödet för budgetstödens effektivitet.</i>	Frans Rønsholt Magdalena Orth Nadia Molaender Stefan Söderberg Ordförande: Torgny Holmgren	Geske Dijkstra
Fit for fragility? An examination of the politics of risk management inside Swedish aid <i>Är det formella riskhanteringssystemet för det svenska biståndet anpassat för stöd till sviktande stater?</i>	Eva Lithman Magdalena Tham Lindell Mikaela Gavas Patrik Johansson Ordförande: Johan Schaar	Nilima Gulrajani Linnea Mills

* EBA:s referensgrupper har en strikt rådgivande roll. Deltagare i referensgrupper har inte något ansvar för rapporternas innehåll, och de instämmer inte nödvändigtvis i rapporternas slutsatser och rekommendationer.

EBA-RAPPORTER 2017²

EBA fattar självständigt beslut om vilka studier som ska göras. Författarna till EBA:s rapporter ansvarar självständigt för analys, slutsatser och rekommendationer. Slutlig kvalitetssäkring står expertgruppen för.

- 2018:02 **Building Bridges Between International Humanitarian Assistance and Development Responses to Forced Migration**
Alexander Kocks, Ruben Wedel, Hanne Rogemann, Helge Roxin
- 2018:01 **DFIs and Development Impact: an evaluation of Swedfund**
Stephen Spratt, Peter O'Flynn, Justin Flynn
- 2017:12 **Livslängd och livskraft:
Vad säger utvärderingar om svenska biståndsinsatsers hållbarhet?**
Expertgruppen för biståndsanalys
- 2017:11 **Sweden's Financing of UN Funds and Programmes:
Analyzing the Past, Looking to the Future**
Stephen Browne, Nina Connelly, Thomas G. Weiss
- 2017:10 **Seven Steps to Evidence-Based Anticorruption: A Roadmap**
Alina Mungiu-Pippidi
- 2017:09 **Geospatial analysis of aid: A new approach to aid evaluation**
Ann-Sofie Isaksson
- 2016:07 **Towards an Alternative Development Management Paradigm?**
Cathy Shutt
- 2017:08 **Research capacity in the new global development agenda**
Måns Fellelsson
- 2017:07 **Research Aid Revisited – a historically grounded analysis of future prospects and policy options**
David Nilsson, Sverker Sörlin
- 2017:06 **Confronting the Contradiction – An exploration into the dual purpose of accountability and learning in aid evaluation**
Hilde Reinertsen, Kristian Bjørkdahl, Desmond McNeill
- 2017:05 **Local peacebuilding – challenges and opportunities**
Joakim Öjendal, Hanna Leonardsson, Martin Lundqvist
- 2017:04 **Enprocentmålet – en kritisk essä**
Lars Anell
- 2017:03 **Animal health in development – its role for poverty reduction and human welfare**
Ulf Magnusson, Arvid Ugglå, Jonathan Rushton
- 2017:02 **Do Anti-Discrimination Measures Reduce Poverty Among Marginalised Social Groups?**
Rachel Marcus, Anna Mdee, Ella Page
- 2017:01 **Making Waves: Implications of the irregular migration and refugee situation on Official Development Assistance spending and practices in Europe**
Anna Knoll, Andrew Sherriff

² Samtliga rapporter som lanserats och beslutats under 2017 finns med. Det innebär att två studier som lanserats först i början av 2018 också ingår.

DEVELOPMENT DISSERTATION BRIEFS (DDB) 2017

I EBA:s DDB ges nyligen disputerade forskare möjlighet att kort presentera sina avhandlingar med fokus på relevansen för utformningen av svenskt utvecklingssamarbete. Syftet är att ge regering, myndigheter och övriga intressenter kunskap om såväl ny forskning som nya forskare.

DDB 2017:10	Results and ownership in Swedish development cooperation
<i>Therese Brolin</i>
DDB 2017:09	Peace and Politics: Promoting Durable Solutions to Communal Conflicts
<i>Emma Elfversson</i>
DDB 2017:08	Peacemaking up Close: Explaining Mediator Styles of International Mediators
<i>Mathilda Lindgren</i>
DDB 2017:07	Educating for Peace – a Theological Task in Contemporary Times
<i>Sara Gehlin</i>
DDB 2017:06	Increasing Access to Abortion
<i>Susanne Sjöström</i>
DDB 2017:05	The Quest for Maternal Survival in Rwanda – Paradoxes in Policy and Practice
<i>Jessica Påfs</i>
DDB 2017:04	Effects of violent conflict on women and children. Sexual behaviour, fertility, and infant mortality in Rwanda and the Democratic Republic of Congo
<i>Elina Elveborg Lindskog</i>
DDB 2017:03	Moving upstream: gender norms and emerging sexual experiences in early adolescence
<i>Anna Kågesten</i>
DDB 2017:02	Strategy for supporting low-income countries in building a midwifery profession
<i>Malin Bogren</i>
DDB 2017:01	Exporting agrarian expertise: Development Aid at the Swedish University of Agricultural Sciences and its Predecessors, 1950-2009
<i>Karl Bruno</i>

UNDERLAGSRAPPORTER 2017

EBA:s underlagsrapporter består bland annat av kortare kunskapssammanställningar, översikter och analyser. Här publiceras även delrapporter från större projekt och examinerade Masteruppsatser där EBA har agerat bihandledare. Underlagsrapporter är inte kvalitetssäkrade av expertgruppen.

Analytical framework for portfolio analyses of Swedish development cooperation
Annika Nilsson, Johanna Lindgren Garcia, december 2017

The impact of Foreign Aid on Local Deforestation
Nicklas Nordfors, september 2017

Plant pests and child health: Evidence from locust infestations in West Africa
Evelina Linnros, september 2017

On-going evaluation of Gender Mainstreaming at Sida – First report
Elin Bjarnegård, Fredrik Ugglå, april 2017

SEMINARIER UNDER 2017

EBA:s seminarier är en naturlig mötesplats för debatt om viktiga biståndsfrågor. Där sätts EBA:s rapporter in i ett bredare sammanhang och diskuteras ur såväl ett policy- som praktikerperspektiv.

2 feb	Migration and Foreign Aid (EBA 2017:01)
10 feb	Marginalized and poor – does targeted anti-discrimination measures work? (EBA 2017:02)
8 mars	Animal Health Matters (EBA 2017:03)
17 mars	Enprocentmålet – för- och nackdelar med ett utgiftsmål inom biståndet (EBA 2017:04)
27 april	Local Peacebuilding – Challenges and Opportunities (EBA 2017:05)
4 maj	Two sides of the same coin? Are learning and accountability compatible in aid evaluation? (EBA 2017:06)
29 maj	Swedish Research Aid (EBA 2017:07 och EBA 2017:08)
14 juni	SRHR (DDB 2017:04, 05, 06)
21 aug	Leaving no one behind in practice: Development Research for or by the south? Två panelsamtal arrangerade av EBA vid EADI:s årliga konferens i Bergen, Norge
6 sept	Fred (DDB 2017:07, 08, 09)
19 okt	Seminarium på SVUF-konferensen: Three methods for rigorous impact evaluation: strengths and weaknesses with RCT, GIE and QCA
24 okt	Ägarskap och snabba resultat – målkonflikter och framtidsutsikter (DDB 2017:10)
30 nov	Financing the UN Funds and Programmes: is Sweden being taken for a ride? (EBA 2017:11)
12 dec	Development progress from the bottom up? Improving knowledge of Swedish aid with geocoded data (EBA 2017:09)

www.eba.se

